

Сучасні тенденції у співпраці наукової бібліотеки і науковців

*Семенюк Н. М.,
завідувач відділу науково-бібліографічної роботи*

Перебудова в суспільстві та реформування освіти потребує інших підходів до організації діяльності бібліотек ВНЗ, спрямовує її на вибір нових форм і методів саморозвитку бібліотечної діяльності та професійного самовдосконалення її фахівців.

Усе більше зростає роль бібліотеки як помічника в науковій комунікації. Наукова бібліотека ТДАТУ є науково-інформаційним підрозділом університету. Один із напрямів її роботи – регулярне доведення інформації до науковців про нові надходження, наявність навчальної літератури з дисциплін у фондах бібліотеки, розкриття наукових електронних інформаційних ресурсів.

В реальній інформаційній підтримці бібліотеки мають потребу аспіранти, докторанти, викладачі-науковці [1]. Для покращення обслуговування, якісного інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу та наукової діяльності університету налагоджена тісна співпраця та встановлені ділові стосунки між бібліотекою та викладачами університету.

З метою підвищення рівня інформаційного забезпечення навчального процесу і наукової діяльності, а також ефективного використання фонду, бібліотекою проводяться традиційні інформаційно-ділові заходи: Дні інформації, Дні кафедри, Тиждень фахової періодики. Такі заходи дають позитивні практичні результати:

- допомагають наочно інформувати викладачів та студентів про літературу та можливості бібліотеки;
- рекламують діяльність бібліотеки;
- привертають увагу користувачів до ролі бібліотеки в інформаційному просторі

Загальновідомо, що багато питань можна розв'язати, звернувшись до послуг бібліотеки. Тому не випадково проведення Днів кафедр стало традиційною формою співпраці бібліотеки з кафедрами.

Цей класичний інформаційно-діловий захід має стандартний набір питань: книгозабезпеченість навчальних дисциплін кафедри, виявлення та бібліографування наукових публікацій викладачів, презентація нових послуг, виставкова частина:

Але і традиційні заходи необхідно осучаснювати новими формами. Було вирішено проекспериментувати і представити на одному з Днів кафедри традиційну інформацію в новому візуальному форматі. Так з'явилася «*Медіа-довідка*» про науковий доробок викладачів. Інформація була представлена у вигляді географії публікацій, статистики публікацій кафедри, презентації наукових та науково-практичних видань, де друкуються статті науковців.

До ювілею кафедри Сільськогосподарських машин, бібліографи підготували *Історико-бібліографічну медіа-довідку*, де представили географію захистів дисертацій науковців кафедри, цікаві факти про кількість написаних і виданих підручників, публікації кафедри в закордонних наукових виданнях.

Ще одним ноу-хау цього ділового заходу став *прес-кліпінг* – презентація публікацій про кафедру та її науковців в періодичних виданнях України та в періодичних виданнях тодішнього СРСР.

Всі виступи на Днях кафедри супроводжуються презентаціями.

Інформаційне забезпечення викладачів та науковців здійснюється за традиційними схемами ВРІ (вибіркового розповсюдження інформації) та ДОК (диференційованого обслуговування керівників). Бібліотека веде активну роботу з інформаційного забезпечення таких груп користувачів.

Кількість наших абонентів ВРІ - 12. Деякі з них являються нашими абонентами вже багато років, інші тільки починають

користуються нашими послугами. До початківців належать аспіранти. Для них був прочитаний спеціальний курс «Методика роботи з науковою літературою», проведені практичні заняття з пошуку наукової інформації в повнотекстових вітчизняних та закордонних базах даних та експрес-тренінги з патентного пошуку.

Аспірантам був презентований дистанційний сервіс «Навігатор змісту фахових видань». Це один з бібліотечних сервісів, який розташований на сайті наукової бібліотеки і інформує користувачів про зміст періодичних видань, які отримує бібліотека.

Наукова бібліотека ТДАТУ приділяє велику увагу перспективам свого розвитку, використовуючи для досягнення поставлених цілей всі наявні в її розпорядженні можливості. Одним з найбільш ефективних інструментів у цьому процесі є проектна діяльність.

Серед найбільш вдалих проектів, які розроблені та реалізуються в останні роки в науковій бібліотеці ТДАТУ можна відмітити наступні:

- ✓ **культурологічні:** «З Україною в серці», «Навчись легко вчитись», «Обличчя епохи: видатні особистості», «Рідкісні та цінні видання у фондах НБ» ;

А також великий проект під загальною назвою

- ✓ **ТДАТУ в віртуальному науково-інформаційному просторі .**

Метою проекту «*ТДАТУ у віртуальному науково-інформаційному просторі*» є поширення інформації щодо розвитку науки в університеті, про сам навчальний заклад, його вчених, діяльність наукових шкіл, публікації і забезпечення стійкого доступу до такої інформації. Великий проект складається з наступних проектів:

- **Біобібліографістика провідних вчених ТДАТУ**
- Віртуальний виставковий проект «**Життєвий шлях на освітянській ниві**»
- **Наукові напрями ТДАТУ:** історико-бібліографічний проект

- **Публікаційний профіль університету**
- **ElarTSATU Репозитарій ТДАТУ – відкритий доступ**
- **Перспективний проект - Вчені ТДАТУ в Вікіпедії.**

У межах науково-бібліографічної діяльності, з метою збереження і популяризації наукової спадщини університету бібліотекою проводиться робота з укладання біобібліографічних покажчиків серії **«Біобібліографістика провідних вчених ТДАТУ»**, яка налічує 20 випусків. Бібліографічні покажчики серії **«Біобібліографістика провідних вчених ТДАТУ»** формують імідж університету, популяризують діяльність вчених. Основні публікації фахівців зберігаються у фонді наукової бібліотеки, а отже здійснюється реклама не тільки праць, а й зібрання загалом. Усі покажчики презентуються на сайтах НБ і ТДАТУ, і зберігаються в Інституційному Репозитарії ТДАТУ.

Як продовженням цього проекту є

- **Віртуальний виставковий проект «Життєвий шлях на освітянській ниві»**

На сьогодні підготовлено 14 мультимедійних презентації про вчених ТДАТУ. Це вчені - д.т.н., професор, чл.-кор. НААН України, ректор ТДАТУ Кюрчев В.М.; д.т.н., чл.-кор НААН України, професор Кушнарьов А.С., д.т.н., професор Дідур В.А., д.б.н. професор Калитка В.В. А також віртуальні виставки пам'яті науковцям д.с.-г.н. Вербіну Я.Я. (120-річчя від дня народження), д. т. н. Карпуші П.П. та к.т.н. Ялпачику Г.С. (100-річчя від дня народження).

Усі виставки презентовано на сайті університету та наукової бібліотеки.

У 2015 р. було започатковано новий історико-бібліографічний проект

- **«Наукові напрями ТДАТУ»**

Мета проекту - історико-бібліографічне дослідження наукових напрямів університету. Перший випуск присвячений Мелітопольській науковій школі прикладної геометрії. Вона містить короткий нарис з історії Мелітопольської наукової школи, біографічні довідки її засновників – М.М. Юдицького та В.М. Найдиша, бібліографія основних публікацій учасників

школи. Для висвітлення даної теми, бібліографи працювали в архіві університету, скористались можливістю подивитись родинний архів, який люб'язно надав А.В. Найдиш, збирали спогади учнів. Цей проект продовжується і вже закінчена робота над другим випуском, який присвячений науковій школі землеробської механіки д.т.н., чл.-кор. НААН України, професора А.С. Кушнарьова.

Ще один важливий проект НБ розпочатий у 2015 році

- **«Публікаційний профіль університету»**

Мета проекту - визначення публікаційної активності науковців ТДАТУ та сприяння збільшенню показників цитованості публікацій викладачів ТДАТУ, індексованих в **Google Scholar, Scopus, Index Copernicus, PИИЦ.**

Чому бібліотека взялась за розбудову веб-іміджу науковців університету? По-перше: наукометричні показники – це складові рейтингу університету, одна з оцінок роботи його наукового колективу; по-друге: число публікацій є індикатором публікаційної активності і продуктивності, визнання, популярності і престижу науковця. по-третє: наявність в університеті вчених, які мають певний індекс цитування, говорить про ефективність та результативність діяльності наукового закладу в цілому. Можна навести ще по-п'яте, по-шосте і т. д. Для представлення наукового доробку у віртуально-інформаційному просторі бібліотека має всі інструменти: базу даних ЕК «Публікації професорсько-викладацького складу ТДАТУ» та її повнотекстову версію, Інституційний Репозитарій *ElarTSATU*, архів бібліографічних записів - Каталог публікацій професорсько-викладацького складу МІМСГ-ТДАТА.

Почався проект з вивчення досвіду роботи колег, як вітчизняних, так і закордонних. Дивились як представлена робота в Росії, Білорусії. Зрозумівши основні принципи роботи та напрям в якому треба рухатися, ми склали План роботи в Проекті, презентували його на вченій раді, а потім запропонували викладачам серію семінарів по розбудові іміджу науковця сучасними засобами наукової комунікації.

В рамках проекту бібліотекою здійснюється:

- Реєстрація та створення авторських профілів викладачів
- Уточнення, коригування та додавання бібліографічних записів про наукові публікації (поточні та ретроспективні), відсутні в Google Scholar.
- Проведення індивідуальних консультацій щодо роботи з Профілем науковця
- Моніторинг публікаційної активності викладачів ТДАТУ у Google Scholar, Scopus та презентація результатів моніторингу на сайті університету.

Фахівці відділу провели 3 семінари для факультетів, семінари з окремими кафедрами, семінари-тренінги зі створення профілю безпосередньо в науковій бібліотеці.

На кінець року маємо 150 створених профілів науковця в Google Scholar. Також в Google Scholar створено профілі наших фахових видань «Праці ТДАТУ», «Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки)», електронного фахового видання «Науковий вісник ТДАТУ» та Інституційного Репозитарію ElarTSATU.

Щоквартально проводиться моніторинг публікаційної активності науковців ТДАТУ. Результати моніторингу презентуються на сайті університету.

Як показав досвід, проекти дозволяють створювати та освоювати нові інформаційно-бібліотечні технології, найбільш ефективно використовувати бібліотечні ресурси, активно взаємодіяти з зацікавленими партнерами. Створені в бібліотеці передумови для реалізації діючих проектів та здійснення нових, допомагають втілювати в життя креативні інноваційні ідеї, що сприяють підвищенню престижу як бібліотеки, так і університету.

Список використаних джерел

1. **Борисова, О.С.** [Бібліотеки як помічник і союзник у світі інформації] / О.С. Борисова. – Режим доступу: <http://vki.vin.ua/koledzh>
2. **Волкова, В.Г.** Проектна діяльність як передумова інноваційного розвитку бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1. – С. 19-22.
3. **Кушнарєнко, Н.** Біобібліографічні покажчики як засіб формування позитивного іміджу освітньо-наукового закладу / Н. Кушнарєнко, С. Євсєєнко // Вісник книжкової палати. – 2016. – № 9. – С. 48-52.
4. **Наукова бібліотека** в інформаційному забезпеченні наукової діяльності університету / ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського; наукова бібліотека. – Режим доступу: <http://donnuet.dn.ua/naukova-dijalnist/osnovni-naprjamki>
5. **Про роботу наукової бібліотеки** щодо забезпечення навчально-виховного процесу в університеті: доповідь на Вченій раді ТДАТУ / О.М. Білоцька; наукова бібліотека; ТДАТУ. – Мелітополь, 2016. – 14 с.